גדולה תפלה יותר ממעשים טובים. °בגלל תפלה שהרי משה רבינו ע"ה לא עשה בידו מעשים טובים הולך לתפלה:

כל המאריך בתפלתו ומעיין בה. פירוש שמלשה שתהא בקשתו לפי שכוון בתפלתו. דומה להכא משמע דעיון תפלה לאו מעליותא הוא וכן משמע ר' הרואה (לקמן נה.) ג' דברים מזכירין עוונותיו של אדם וקאמר עיון תפלה. ולא כן משמע בפ' מפנין (שבת קכז.) דקאמר אדם אוכל פירותיהן בעוה"ז וקא משיב עיון תפלה אלמא מעליותא הוא וכן משמע בגנו פשוט(ב"ב קסד:) דקאמר משלשה דברים אין אדם ניצול בכל יום וקאמר עיון תפלה פירוש שאין אדם מעיין בה אם כן משמע שהוא טוב וי"ל דתרי עיון תפלה יש עיון תפלה דהכא המלשה שתהא בקשתו ועיון תפלה דהתם שמכוין את לבו לתפלה*: **אל** דמעתי אל תחרש. פרש"י דדייק מדזיקא מדלא קאמר ודמעתי תרלה ש"מ שהיא נרלית בכל פעם ואין להתפלל רק שתתקבל:

קודם תפלתו מנין שנא' אשרי יושבי ביתך. ולפיכך תקנו לומר זה הפסוק קודם תפלה לדוד לאחוקי מהנהו דאמרי אשרי הרבה: אחל

אמר ר' אלעזר גדולה תפלה יותר ממעשים טובים שאין לך גדול במעשים טובים יותר ממשה רבינו אעפ"כ לא נענה אלא בתפלה שנאמר °אל תוסף דבר אלי וסמיך ליה "עלה ראש הפסגה": ואמ"ר אלעזר גדולה תענית יותר מן הצדקה מאי טעמא זה בגופו וזה בממונו: ואמ"ר אלעזר גדולה תפלה יותר מן הקרבנות שנא' °למה לי רוב זבחיכם" וכתיב "ובפרשכם כפיכם"(ה) אמ"ר יוחנן * * "כל כהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו שנא' °ידיכם דמים מלאו": *ואמ"ר אלעזר מיום שחרב בית המקדש נגעלו שערי תפלה שנאמר °גם כי אזעק ואשוע שתם תפלתי" ואע"פ ששערי תפלה נגעלו שערי דמעה לא נגעלו שנאמר °שמעה תפלתי ה' ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש" רבא לא גזר תעניתא ביומא דעיבא משום שנא' °סכותה בענן לך מעבור תפלה: ואמ"ר אלעזר מיום שחרב בית המקדש נפסקה חומת ברזל בין ישראל לאביהם שבשמים שנא' °ואתה *קח לך מחבת ברזל ונתתה אותה קיר ברזל בינך ובין העיר": אמ"ר חנין אמ"ר חנינא כל המאריך בתפלתו אין תפלתו חוזרת ריקם מנא לן ממשה רבינו שנא' °ואתפלל אל ה' וכתיב בתריה וישמע ה' אלי גם בפעם ההיא" איני והא *אמ"ר חייא בר אבא אמ"ר יוחנן כל המאריך בתפלתו ומעיין בה סוף בא לידי כאב לב שנא' °תוחלת ממושכה מחלה לב" ואי תקנתיה? יעסוק בתורה שנא' °עץ חיים תאוה באה" ואין עץ חיים" אלא תורה שנאמר °עץ חיים היא למחזיקים בה" לא קשיא "הא דמאריך ולא מעיין בה "הא דמאריך ומעיין בה, הא דמאריך ולא מעיין בה א"ר חמא בר' חנינא אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל שנאמר °קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה": ת"ר ארבעה צריכין חזוק ואלו הן תורה ומעשים טובים תפלה ודרך ארץ: תורה ומעשים טובים מנין שנא' °רק חזק ואמץ מאד לשמור *ולעשות ככל התורה: חזק=בתורה, ואמץ=במעשים טובים תפלה מנין שנא' °קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'" דרך ארץ מנין שנא' °חזק ונתחזק בעד עמנו וגו': °ותאמר ציון עזבני ה', וה' שכחני" היינו עזובה היינו שכוחה? אמר ר"ל-אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה: רבש"ע אדם נושא אשה על אשתו ראשונה, זוכר מעשה הראשונה, אתה עזבתני ושכחתני, אמר לה הקב"ה: בתי י"ב מזלות בראתי ברקיע ועל כל מזל ומזל בראתי לו שלשים חיל, ועל כל חיל וחיל בראתי לו שלשים לגיון, ועל כל לגיון ולגיון בראתי לו שלשים רהטון, ועל כל רהטון ורהטון בראתי לו שלשים קרטון, ועל כל קרטון וקרטון בראתי לו שלשים גסטרא, ועל כל גסטרא וגסטרא תליתי בו שלש מאות וששים וחמשה אלפי רבוא כוכבים כנגד ימות החמה וכולן לא בראתי אלא בשבילך ואת "אמרת עזבתני ושכחתני" °התשכח אשה עולה" אמר הקב"ה כלום אשכח עולות אילים [ה] ופטרי רחמים שהקרבת לפני במדבר? אמרה לפני-רבש"ע, הואיל ואין שכחה לפני כסא כבודך שמא לא תשכח לי מעשה העגל? אמר לה °גם אלה תשכחנה אמרה לפני רבש"ע הואיל ויש שכחה לפני כסא כבודך שמא תשכח לי מעשה סיני? אמר לה °ואנכי לא אשכחך והיינו דא"ר אלעזר א"ר אושעיא מאי דכתיב "גם אלה תשכחנה" זה מעשה העגל "ואנכי לא אשכחך" זה מעשה סיני: חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת? א"ר יהושע ב"ל אמר קרא °אשרי יושבי ביתך" ואמר ר' יהושע ב"ל המתפלל צריך לשהות שעה אחת אחר תפלתו שנא' °אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך" תניא נמי הכי "המתפלל צריך שישהא שעה אחת קודם תפלתו ושעה אחת אחר תפלתו-קודם תפלתו מנין שנא' "אשרי יושבי ביתך" לאחר תפלתו מנין דכתיב "אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך" תנו רבנן חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת, ומתפללין שעה אחת וחוזרין ושוהין שעה אחת, וכי מאחר ששוהין תשע שעות ביום בתפלה, תורתן היאך משתמרת-ומלאכתן היאך נעשית? אלא מתוך שחסידים הם תורתם משתמרת ומלאכתן מתברכת: אפילו °המלך שואל בשלומו לא ישיבנו: אמר רב יוסף °לא שנו אלא למלכי ישראל אבל למלכי עכו"ם פוסק מיתיבי °המתפלל וראה אנס בא כנגדו, ראה קרון בא כנגדו לא יהא מפסיק אלא מקצר ועולה לא קשיא הא °דאפשר לקצר (ויקצר ואם לאו פוסק) ת"ר מעשה בחסיד אחד שהיה מתפלל בדרך בא שר אחד ונתן לו שלום ולא החזיר לו שלום, המתין לו עד שסיים תפלתו, לאחר שסיים תפלתו א"ל ריקא והלא כתוב בתורתכם °רק השמר לך ושמור נפשך" וכתיב °ונשמרתם מאד לנפשותיכם" כשנתתי לך שלום למה לא החזרת לי שלום? אם הייתי חותך ראשך בסייף מי היה תובע את דמך מידי? א"ל המתן לי עד שאפייסך בדברים-א"ל אילו היית עומד לפני מלך בשר ודם ובא חברך ונתן לך שלום היית

מחזיר

עלה ראש הפסגה. בדבר תפלה זו נתרציתי להרחוקך מותה: וכפרשכם כפיכם. אי לאו דגדולה תפלה כיון דאמר "למה לי רוב זבחיכם" למה לי הו "וכפרשכם" הא אפילו זבחיכם לא ניחא ליה: אל תחרש. מדלא (ג) כתיב אם דמעתי תרלה ש"מ נרלית היא לפניו ואין תורה אור צריך להתפלל אלא שתתקבל לפניו: ונתתה אותה קיר ברזל. סימן למחילת ברזל המפסקת ביני לביניכם: ומעיין בה. מלפה שהעשה בקשתו על ידי הארכתו, סוף שהיה נעשית ונמלאת תוחלת ממושכה חכם והיא כאב לב כשאדם מלפה ואין אותו באה: תוחלת. לשון חלוי ותחכה: ועץ חיים תאוה באה. סופו של מקרא הוא: קוה. והתחזק ולא תמשוך ידך אלא חזור וקוה: צריכין חזוק. שיתחזק אדם בהן תמיד בכל כחו: דרך ארץ. אם אומן הוא לאומנתו אם סוחר הוא לסחורתו אם איש מלחמה הוא למלחמתו: שנאים חיל. רלשי גייסות וחבורות חלוקות: לגיון וקרטון ונסטרא. שמות של שרלה כגון שלטון והגמון ודוכס ופחה: עולה. כמו עולות וקרבנות: גם אלה. מעשה העגל (שמות לב): ואנכי זה מעשה סיני. שנאמר בו "אנכי ה' אלהיך" (שם כ): יושבי ביתך. והדר יהללוך: יודו לשמך. והדר "שבו ישרים את פניך": תשב שנות. לשלש תפלות: תורתם משתמרת. בתוך לבם שאין תלמודם אבל למלכי עכו"ם פוסק. שלא יהרגוני: הא דאפשר לקצר. כגון שסמוך לגמור תפלתו: אחל

מסורת השס"ם

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פט"ו מהל' תפלה הלכה ג סמג עשין כ טור"ש או"ח סי' קכח סעיף לה:
כה ב טור"ש או"ח סי' לח סעיף ה:
כו ג מיי' פי"ד מהל' תפלה הלכה עח סמג עשין יט טור וש"ע או"ח סי' נ סעיף ח:
כז ד ה מיי' פ"ז שם וה"ע או"ח סימן קד סעיף ח:
כח ו מיי' שם טו"ש שם סעיף ב:
כט ז מיי' שם טו"ש שם סעיף ח:

ל"מ נס.

[וע"ע תוס' שבת קיח: וב"ב מ: וכ"ב קסד:]

רב נסים גאון

אפילו המלך שואל בשלומו לא ישיבנו. ושניהו עוד בתוספתא הכותב את השם אפי' המלך שואל בשלומו לא ישיבנו היה כתב ה' או ו' שמות כיון שנמר אחד מוקן משיב שאילת שלום ואיתא להא ברייתא בגמרא דבני מערבא דפירקין: תנו רבנן מעשה בחסיד אחד שהיה מתפלל בדרך. אית בבבא קמא בפ' הגחל (דף קג.) כל מעשה בחסיד אחד אינו אלא ר' יהודה בן בבא או ר' יהודה בר' אילעאי ואיתא דכותה בתמורה (דף טו) בפרק יש בקרבנות הצבור:

ל"ל לעשות

הגהות הב"ח

(ה) גמ' שנאמר ובפרשכם כפיכם וגו' ידיכם דמים: (ג) רש"א ד"ה אל תחרש מדלא. ל"ג וכב"מ דף ל"ט פי' בגמ"א ע"ש:

הגהות הגר"א

[ה] גמ' עולות (אילים) תז"ל וכ"ב הש"ס:

גליון הש"ס

גמ' כל כהן שהרג. בהגהה מוהרי"ב ז"ל וכן בתוס' יומא (דף ז.) ד"ה שנאמר. וע' בתוי"ט סוף פרק ז' דבכורות: תוס' ד"ה גחלה וכו' בלא תפלה. וע' תשובת מהרש"ם תא"מ סי' ל':

[בכל אלפס מי' הא דלא אפשר לקצר אפשר לקצר מקצר ואי לא מפסיק]

מגנה

סידרה של מאורות של ר' אלעזר

נוטאו המאריך בתפילה

נוטאו/מגנה

גו' שיח בין הקדה ובנסת ישראל בדקדוקי הפסוק "ותאמר ציון עזבני ה' וה' שכחני"

נוטאו חסידים הראשונים היו שוהים שעה... גליון הש"ס

נוטאו אין לדפיס תפילה אפילו המלך שואל בשלומו

מסורת הש"ס

* עי' פיוטי"מ מחסיים הקוראים בתוכם מובא בתוספה לשונה מחלת זה שבאבר

שם ג

מסכים כו

יהושע ל

שמואל ב יו"ד

ישעיה מט

תהלים סד

שם קמ"ג

דברים ד שם

[עי' תוס' סנהדרין נב: וכן בתוס' דיבמות ז. ד"ה שנאמר]

נקמן נה.